

N:o 200.

Af herr **Åkerlund**, *i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för fögderiförvaltningen.*

Jag är alldeles för litet inne uti de centrala ämbetsverkens mysterier för att kunna fälla något vidare omdöme i fråga om regleringen af dem, men hafva dessa regleringar genomförts med samma vördnad för det bestående, som löneregleringskommitténs majoritet visat i fråga om reglering af fögderiförvaltningarne, torde det skattedragande folket hafva bra litet att tacka för. Det kan för visso icke fortgå på den inslagna vägen att hvarje år öka statens utgifter för improduktiva ändamål med många miljoner och detta oafsedt om statsinkomsterna äro rikliga eller man med största möda måste söka nya skattekällor bland vårt redan tillräckligt skattetyngda folk, äfven då som nu det ekonomiska välståndet ingalunda är godt. Sannerligen man äger klandra kroppsarbetarne, om de uppställa höga kraf på ersättning för sitt arbete, då de erfara, huru obegränsade vårt lands tillgångar synas vara, när det gäller från statens ämbets- och tjänstemän framställda fordringar.

Att löneregleringar kommit till stånd inom åtskilliga af statens verk, torde likväl ej utgöra hinder för att söka skärskåda, huruvida icke någon lämpligare och billigare metod än den hittills följda kunde vinna tillämpning vid regleringar inom de statens verk, hvilka denna gång ännu ej hunnit blifva föremål för Riksdagens vidare omsorg, men då jag emellertid, som sagdt, naturligtvis äger alltför ringa erfarenhet i fråga om det arbete, som erfordras, och de arbetssätt, som äro lämpliga inom de egentliga ämbetsverken, vågar jag mig ej för närvarande göra några framställningar i afseende å dessa, utan inskränker mig till den ifrågasatta omorganisationen och löneregleringen inom fögderiförvaltningarne.

Enligt mitt förmenande borde vid omregleringar inom statens verk främst tillses, det vederbörande tjänstinnehafvare erhöles full sysselsättning af sin befattning, att mångskrifveri undvekes, att icke i samma tjänst förenades göromål, hvilka kräfva helt och hållet olika utbildning och anlag samt att icke högt aflönade tjänstemän hölles för verkställande af renskrifning och göromål af enklare beskaffenhet, hvilka lämpligen kunde utföras af tjänstebiträden.

Hvad tjänsteåliggandena för kronofogdar och länsmän för närvarande beträffar, lär man för visso icke kunna påstå, att de i allmänhet lämna dem full sysselsättning, om än undantag gifvas, icke heller att så skulle blifva fallet efter genomförandet af det af Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget. Visserligen skulle antalet kronofogdar betydligt inskränkas, men då man redan befriat dessa tjänstemän från så viktiga göromål som taxeringar och syneförrättningar och nu ytterligare skulle fritaga dem från utsökningsväsendets handhafvande, hvadan deras tjänsteåligganden hädanefter hufvudsakligen skulle komma att bestå af uppbörds-, redovisnings- och handräckningsärenden, borde så mycket mindre någon tvekan råda om dessa tjänstebefattningars umbärlighet, helst kronans uppbörd å landsbygden utan synnerligt besvär skulle kunna förrättas af de kommunala myndigheterna, endast dessa från vederbörande häradsskrifvare erhöles klara uppbördshandlingar. Öfriga polisväsendet icke tillhörande göromål, som skulle åligga kronofogdarne, jämte häradsskrifvarne åliggande göromål kunde då lämpligen sammanföras på en hand, blott de tjänstemän, hvilka härför blefve anställda, erhöles medel till aflönande af fasta biträden för renskrifning och andra enklare arbetens utförande.

Då inrättandet af en duglig landpoliskår allt mera lär vara af behofvet påkalladt och en sådan kår tvifvelsutän i åtskilliga fall skulle blifva ägnad att fullgöra de enklare åligganden, som länsmännen för närvarande böra utföra, såsom vägsyner, häktningar på 'bar gärning' och på order af länsmännen, borde dessa därefter kunna handhafva sina befattningar som åklagare, polischefer, undersökningsförrättare i fattigvårdsmål och hälsovårdsärenden, tillsyningsmän öfver de allmänna vägarne och skjutsanstalterna samt handhafvare af utsökningsväsendet m. m. inom i allmänhet minst dubbelt så stora områden som nu, hvilket skulle nedbringa kostnaderna så betydligt, att ganska stora belopp blefve disponibla för att jämte de indragna kronofogdelönerne användas till aflönningar åt häradsskrifvarnes biträden och till bidrag för aflönningar åt fjärdingsmännen.

Af hvad jag här ofvan anfört, framgår, att jag håller före, det ordnandet af polisväsendet å landsbygden lämpligen borde företagas i sammanhang med omreglering af fögderiförvaltningarna och vågar jag ifrågasätta, att, om än å vissa orter alldeles särskilda åtgärder därför äro erforderliga, på den egentliga landsbygden en fullt duglig och därjämte billig polisstyrka utan vidare skulle stå till buds, därest fjärdingsmansbestyren omhänderhades af för denna tjänst lämpliga, fullt tjänstedugliga personer, af hvilka åtminstone de, hvilka tilldelades mera svårskötta distrikt, borde hafva förskaffat sig erforderlig utbildning för polistjänst.

Fjärdingsmännen borde icke vara förbundna att uteslutande handhafva tjänsten, utan som nu äga rätt att ägna sig äfven åt andra sysselsättningar, blott de ständigt vore redo att ingripa, då så erfordrades. Naturligtvis kan ej ifrågasättas att erhålla godt och fullt dugligt folk till dessa befattningar, utan att de tillförsäkras anständig aflöning från staten och den eller de kommuner, inom hvilka de äro anställda.

Utbildningskurser för aspiranter till fjärdingsmansbefattning synas lämpligen kunna inrättas vid de af stat och landsting väl omhuldade folkhögskolorna, hvarjämte möjlighet till någon tids tjänstgöring vid poliskår väl borde beredas dem. I alla händelser borde sökande till dessa befattningar lämna något bevis för sin lämplighet till platsen.

Huruvida af länsmännen hädanefter skall fordras någon juridisk utbildning eller man såsom hittills bör åtnöjas därförutan, kan ju råda olika meningar om, men jag håller före, att erfarenheten till fullo ådagalagt, att länsmanstjänsterna blifvit minst lika väl skötta, där sådan utbildning ej funnits samt att en åklagares duglighet mindre beror på teoretiska kunskaper än på praktik och fallenhet, hvarför det förefaller mig i hög grad öfverflödigt att åsamka dem de kostnader, examen måste medföra, och detta så mycket hellre, som af allmän åklagare i städerna sådan utbildning alls icke kräfves, änskönt dock där de flesta och svåraste brottmålen förekomma. Möjligen borde dock den nuvarande länsmansexamen kompletteras med någon pröfning i straffrätt och straffprocess.

Men för mig framstår ett viktigare skäl, hvarföre jag tror, det någon vidare juridisk utbildning ej bör åläggas länsmännen och detta är, att jag hoppas, det denna tjänstemannakår måtte kunna rekryteras ur folkets egna led eller bland de fjärdingsmän eller polismän, som på ett utmärkt sätt under längre tid tjänstgjort inom särskildt svårskötta distrikt och aflagt minst samma kunskapsprof som nu eller fram-

deles kan komma att fordras af länsmännen. Skulle befordran, om än blott för en ringa del af fjärdingsmännen, på så sätt ställas i utsikt, vunnes därmed, ej blott att dessa befattningar blefve begärligare och säkerligen sköttes med mera nit, utan äfven den synnerligen beaktansvärda fördelen, att de blifvande polischeferna vore väl bevandrade med landtbefolkningens syn på tingen, seder och vanor, ja, äfven ovanor, hvilket ingalunda alltid rimligen kan vara fallet med länsmännen nu, åtminstone vid början af deras bana, eftersom många af dem komma nära nog direkt från städerna ganska oerfarna med landsbygden.

Det förefaller, som om samma omsorg för det bestående, hvilken inom kommitténs majoritet gjort sig gällande i afseende å kronofogdebefattningarne, äfven förefunnits i fråga om länsmännen, efter som de blifvit föreslagna till ett antal af 486 och sålunda i hufvudsak bibehållits vid tjänstgöringsområden af enahanda storlek som nu, ehuru det är bekant att, fastän visserligen en god del af dessa tjänstemän ägna all omsorg åt statstjänsten, en del af dem ägna mycken arbetstid åt sysselsättningar, hvilka ganska lätt kunna fresta till partiskhet, ja, att de finnas, som under många år visserligen bibehållit tjänsten och för den uppburit lön, men knappast ägnat någon tid åt densamma, utan sysselsatt sig med helt andra inkomstbringande göromål å främmande orter. Måne ett bättre sakernas tillstånd skall inträda, därför att länsmännen erhålla högre löner, men bibehållas vid i hufvudsak samma distrikt, som lämnat dem så synnerligen god tid utöfver den, som tjänsten kräft?

Det kan visserligen icke förnekas, att de löneförmåner, hvilka hittills lämnats länsmännen, tvungit dem att för sin utkomst förskaffa sig inkomster från andra håll, och kunde man antaga, att åtminstone dessa tjänstemän efter erhållen löneförbättring i hufvudsak skola afstå från enskilda tidskräfvande uppdrag och i stället med mera nit ägna sig åt sina tjänstebefattningar, så vore ju allt väl beställt i detta hänseende.

Länsmännen må likväl bibehållas vid sitt nuvarande antal eller inskränkas till det antal, Kungl. Maj:t föreslår, så skola de likväl alltmera blifva urständsatta att nöjaktigt fullgöra polissysslorna å landsbygden, därest de ej erhålla dugliga polismän till sitt bistånd, men därest så blir fallet, vågar jag hålla före, att länsmännens antal så betydligt skulle kunna reduceras, att erforderlig kontroll öfver deras förehafvanden i tjänsten kunde utöfvas direkt af Konungens befallningshafvande inom de respektive länen, helst numera kommunikationsanstalterna i hög grad underlätta utöfvandet af sådan, hvadan kronofogdarnes kontrollerande verksamhet för detta ändamål godt kunde undvaras.

Jag vågar sålunda ifrågasätta:

att de göromål, utöfver polisgöromålen, hvilka enligt Kungl, Maj:ts förslag skulle tillkomma kronofogdarne, jämte häradsskrifvarnes åligganden förenas på en tjänsteman och att denne må tillerkännas skäligen arfvode för hållande af ett fast biträde för utförande af enklare och mera mekaniska, men dock tidskrävande arbeten;

att den allmänna uppbördens å landet utan synnerligt besvär bör kunna verkställas af de kommunala myndigheterna, endast dessa från häradsskrifvaren eller den af mig här ofvan ifrågasatta tjänstemannen erhålla fullt klara uppördshandlingar;

att länsmännen böra hafva till sin hufvudsakliga uppgift att vara allmänna åklagare och polischefer, hålla undersökningar i fattigvårds- och hälsovårdsärenden, utöfva tillsyn öfver vägghället och skjutsväsendet och dylikt samt ombesörja utsökningsärendena;

att länsmännens tjänstgöringsområden, åtminstone inom mellersta och södra delarne af landet, i regeln böra kunna göras vida större än för närvarande, blott länsmännen uti kommunerna ägde fullt tjänstdugliga fjärdingsmän eller polismän till sin hjälp;

att åtgärder böra vidtagas för att vid folkhögskolorna eller annorstädes, hvar så finnes lämpligt, bereda tillfälle för yngre män att inhämta de kunskaper, som kunna finnas erforderliga för fjärdingsmans- eller polistjänst inom mera krävande distrikt å landsbygden;

att inom hvarje större kommun minst en fjärdingsman skall finnas anställd, men att mindre kommuner må kunna förena sig om en, samt att endast fullt tjänstdugliga personer må vara anställda för dessa befattningar;

att fjärdingsmännen böra erhålla anständig aflöning från staten och den eller de kommuner, för hvilka de äro anställda;

att fjärdingsmännen hufvudsakligen böra hafva till åliggande att på order af länsmännen ombesörja indrifning af böter och utskylder samt i öfrigt tillhandagå dem vid förefallande handräckningsgöromål samt för ordningens upprätthållande, verkställa vägsyner vid de fall, då länsmannen af andra tjänsteåligganden är förhindrad, företaga häktingar på order af länsmannen och i öfrigt på egen risk på »bar gärning»;

att vederbörande kommuner böra ställa säkerhet för den uppörd fjärdingsmännen få sig ombetrodd, eftersom man ej kan ifrågasätta, att länsmännen själfva skola förmå verkställa indrifning inom så stora distrikt, som jag ifrågasätter, och därför icke heller böra vara ansvariga för fjärdingsmännens åtgöranden i dessa fall;

att bland de fjärdingsmän, hvilka förskaffat sig god utbildning för tjänstens behöriga uppehållande och styrka sig äga ungefär enahanda kunskapsmått, som nu eller framdeles fordras af länsmännen samt under längre tid på berömvärdt sätt tjänstgjort inom särskildt kräfvande distrikt, länsmanskåren framdeles främst bör rekryteras;

att de kostnader, som ordnandet af fögderiförvaltningen och det hufvudsakliga polisväsendet för landsbygden, på sätt jag framhållit, icke böra behöfva öfverskrida de af Kungl. Maj:t för endast fögderiförvaltningen nu föreslagna, samt

att polisväsendets för landsbygden omdaning bör ställas i intimt samband med fögderiförvaltningarnas slutliga ordnande.

På grund af hvad jag här ofvan anført, får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville, med afslag å Kungl. Maj:ts proposition n:o 37, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa förnyad utredning angående omreglering af fögderiförvaltningen i riket, i syfte att kronofogdetjänsterna må kunna indragas och de göromål, som åligga kronofogdarne öfverflyttas dels på länsmännen, dels på häradsskrifvarne och att Kungl. Maj:t täcktes taga under ompröfning, huruvida icke det hufvudsakliga polisväsendet å landsbygden, såsom stående i nära sammanhang med fögderiförvaltningen, bör ordnas på samma gång som denna, samt att Kungl. Maj:t därefter ville för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Stockholm den 2 mars 1909.

E. Åkerlund.